

14. Arkansas State Board of Cosmetology Law Book. URL: https://www.arkansas.gov/cos/pdf/lawbook_statutes.pdf (дата звернення: 22.11.2019).

REFERENCES:

1. A TV journalist was distorted in the capital's beauty salon. (2014). Retrieved from: <https://ntn.ua/uk/video/news/2014/01/23/13375> [in Ukrainian].
2. Constitution of Ukraine. (1996, June 28). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. [in Ukrainian].
3. Berzina, A. B. (2017). Legal status of a pharmacist-cosmetologist in Ukraine. *Aktualni pytannia publichnoho ta pryvatnoho prava*, 1 (15), 27-31. [in Ukrainian].
4. Herts, A. A. (2015). The concept and features of the contract for the provision of medical services in plastic surgery. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 2, 156-160. [in Ukrainian].
5. Law of Ukraine On consumer protection № 1023-XII. (1991, May 12). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> [in Ukrainian].
6. *State Classifier of Ukraine*. (1996). Order of the State Committee of Ukraine for Standardization, Metrology and Certification from 29th February 1996 № 89. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0089217-96/ed20080501/find?text=%CF%EE%F1%EB%F3%E3%E0#Text> [in Ukrainian].
7. Busel, V. T. (2005). Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language. Kyiv; Irpin: Perun [in Ukrainian].
8. *State Classification of Products and Services SC 016: 2010*. (2010). Order of the State Committee of Ukraine for Technical Regulation and Consumer Policy from 11th October 2010 № 457. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v457a609-10#Text>. [in Ukrainian].
9. *Classification of economic activities DK 009: 2010*. (2010). Order of the State Committee of Ukraine for Technical Regulation and Consumer Policy dated 11.10.2010 № 457. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text> [in Ukrainian].
10. *On measures to improve cosmetic care for the population*. (1982). Order of the Ministry of Health of the USSR from 28th December 1982 № 1290. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1290400-82#Text> [in Russian].
11. Cosmetology Law Act of Pennsylvania. (1933, May 3). CL. 63 Common wealth of State Board of Cosmetology. Retrieved from: <https://www.dos.pa.gov/ProfessionalLicensing/BoardsCommissions/Cosmetology/Documents/Board%20Documents/COSMETOLOGY%20LAW.pdf> [in English].
12. The Law Relating to Cosmetologists, Barbers, Manicurists, Estheticians, and Master Estheticians of Washington State Department of Licensing (2016). Retrieved from: <https://www.dol.wa.gov/business/cosmetology/docs/cosmetology-law-book.pdf> [in English].
13. Collector for Work of Texas (2019, September 1). Retrieved from: <https://www.tdlr.texas.gov/cosmet/COS%20law%20Occ%20Code%201602%20eff%209-1-2019.pdf> [in English].
14. Arkansas State Board of Cosmetology Law Book. Retrieved from: https://www.arkansas.gov/cos/pdf/lawbook_statutes.pdf [in English].

Стаття надійшла до редакції: 14.12.2019

УДК 349.3:331.46

Соловійов Олексій Володимирович,
кандидат юридичних наук, асистент кафедри
трудового права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
e-mail: o.v.solovyov@nlu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-8589-3041>

ПОНЯТТЯ ЗАСТРАХОВАНОЇ ОСОБИ У ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОМУ ДЕРЖАВНОМУ СОЦІАЛЬНОМУ СТРАХУВАННІ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ

У статті проаналізовано законодавче визначення застрахованої особи та зроблено висновок, що зазначене визначення передбачає дві умови, необхідні для того, щоб особа могла бути визнана застрахованою: приналежність до кола осіб, які відповідно до законодавства визнаються як застраховані та факт оплати страхових внесків. Дослідження окремих положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» дало змогу автору зробити висновок, що зазначена сукупність умов вступає в протиріччя з деякими іншими статтями цього Закону і на підставі цього було

Випуск 7. Спецвипуск. 2019

запропоновано власне визначення застрахованої особи в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Детально розглянуто передбачене згаданим Законом коло застрахованих осіб та була зроблена пропозиція розширити це коло, доповнивши його деякими категоріями працівників.

Ключові слова: застрахований, соціальне страхування, нещасний випадок, професійне захворювання, страховий внесок, єдиний соціальний внесок.

Soloviov O. THE CONCEPT OF INSURED IN THE COMPULSORY STATE SOCIAL INSURANCE AGAINST AN ACCIDENT AT WORK AND AN OCCUPATIONAL DISEASE

The article analyzes the legal definition of the insured person and concludes that this definition provides two conditions necessary for a person to be recognized as insured: belonging to the circle of persons who are legally recognized as insured and the fact of payment of insurance premiums. The research of certain provisions of the Law of Ukraine «On Compulsory State Social Insurance» allowed the author to conclude that this set of conditions contradicts some other articles of this Law and on this basis was proposed its own definition of the insured person in the system of compulsory state social insurance. The circle of insured persons provided by the mentioned Law was considered in detail and the offer was made to expand this circle, supplementing it with some categories of employees.

Key words: insured, social insurance, accident, occupational disease, insurance contribution, single social contribution.

Постановка проблеми. Поняття застрахованої особи має важливе теоретичне й практичне значення, дає можливість розкрити як сторону буття цього суб'єкта, так і специфіку конкретних суспільних відносин, в яких він бере участь. Відсутність у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» чіткого визначення застрахованої особи призводить до неоднозначного тлумачення цього поняття. Після набуття чинності 1 січня 2015 р. нової редакції цього Закону, стаття, яка визначає осіб, які підлягають страхуванню від нещасного випадку на виробництві (ст. 35), зазнала змін лише один раз у 2017 році. Проте розвиток суспільних відносин у сфері соціального страхування потребує постійного моніторингу переліку зазначених осіб з позиції потреб суспільства та сучасного розуміння мети соціального страхування. Саме це, на наш погляд, обґрунтовує актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичною основою проведення дослідження поняття застрахованої особи у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні становлять праці вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Є. І. Астрахан, К. С. Батигін, М. І. Боднарук, Н. Б. Болотіна, Н. А. Вігдорчик, Л. В. Забелін, Р. І. Іванова, О. І. Кульчицька, А. М. Лушников, М. В. Лушникова, О. В. Москаленко, С. М. Прилишко, В. Д. Роїк, С. О. Сільченко, С. М. Синчук, Б. І. Сташків, Б. С. Стичинський, Н. М. Хуторян, М. Ю. Федорова, Г. І. Чанишева, В. Ш. Шайхатдінов, Л. П. Шумна, О. М. Ярошенко та ін.

Метою статті є здійснення теоретико-правового аналізу поняття застрахованої особи в цілях розробки пропозиції щодо внесення змін до діючого законодавства стосовно досліджуваного питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [1] (далі – Закон) не міститься визначення застрахованої особи, ч. 2 ст. 1 цього Закону лише вказує, що цей термін вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», в якому у ст. 1 під застрахованою особою розуміють фізичну особу, яка відповідно до законодавства підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і сплачує та/або за яку сплачується у встановленому законом порядку єдиний внесок [2].

У цьому визначенні можна виокремити дві умови, необхідні для того, щоб особа могла бути визнана застрахованою. Перша – це приналежність до кола осіб, які відповідно до законодавства визнаються як застраховані, а друга – це факт оплати страхових внесків. Оскільки йдеться про страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, то обов'язок оплати таких внесків покладається на страхувальника, а оскільки у ст. 35 Закону говориться, що всі особи, перелічені у частині першій цієї статті, вважаються застрахованими з моменту набрання чинності цим Законом незалежно від фактичного виконання страхувальниками своїх зобов'язань щодо сплати страхових внесків [1], то можна зробити висновок, що для того, щоб стати застрахованою особою достатньо лише належати до кола зазначених законом осіб, а факт оплати чи не оплати страхових внесків жодним чином не впливає на правовий статус застрахованої особи. Необхідно також враховувати, що Закон передбачає можливість для деяких осіб добровільного страхування від нещасного випадку – вони також повинні бути віднесені до кола застрахованих осіб. Тому, на нашу думку, застрахованою особою в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування слід вважати фізичну особу, яка відповідно до законодавства підлягає державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання в обов'язковому порядку або на засадах добровільної участі незалежно від факту оплати страхових внесків страхувальником.

Розглянемо передбачених ст. 35 Закону застрахованих осіб окремо.

Особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту), є основною категорією застрахованих осіб, оскільки однією із важливих рис соціального страхування є його тісний зв'язок із трудовими відносинами, особливо враховуючи те, що соціальне страхування й виникло як колективна форма захисту працюючих мас, у першу чергу робітників на випадок ризику втрати заробітку внаслідок хвороби або нещасного випадку.

Особа набуває статусу застрахованої з моменту укладення трудового договору. До застрахованих належать усі працівники, які працюють на будь-яких підприємствах, установах, організаціях незалежно від форми власності та господарювання, у тому числі в іноземних дипломатичних та консульських установах,

інших представництвах нерезидентів, чи у фізичних осіб-роботодавців, а також обрані на виборні посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та в інших органах.

Особливий інтерес для нашого дослідження становлять особи, які працюють на умовах цивільно-правового договору. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» була доповнена цими особами ст. 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [3]. На нашу думку, такі зміни є проявом розвитку системи соціального страхування, адже розширення кола застрахованих осіб завжди було пріоритетним напрямом реформування соціального захисту населення. Такі тенденції заслуговують підтримки хоча б з тієї причини, що йдуть у розвиток норм Конституції України й Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, оскільки відповідно до першого акта праця є вільна, а відповідно до другого – соціальне страхування є формою захисту всього економічно активного населення від соціальних ризиків. Соціальне страхування не повинне замикатися тільки на одній з його форм (найманій праці) і тому має охоплювати все зайняте населення.

Сутність будь-якого цивільно – правового договору, який пов'язаний із виконанням певної роботи, полягає в тому, що одна зі сторін зобов'язується виконати певний обсяг робіт (виконавець), а друга (замовник) прийняти її і оплатити на умовах цього договору. Особи, які працюють на умовах цивільно-правових договорів, зазвичай виконують цю роботу відповідно до договорів, передбачених у главах 61–63 Цивільного кодексу України. Зокрема, це договір підряду, звичайного і будівельного, а також договір на проведення науково – дослідних, дослідно – конструкторських, проектних або пошукових робіт. Крім того, це договір про надання послуг, перевезення пасажирів (багажу), транспортного експедирування, відповідального зберігання, управління майном тощо [4].

Суб'єктом, який також належить до категорії застрахованих осіб, є фізичні особи-підприємці, тобто особи, які мають статус суб'єктів підприємницької діяльності. До жовтня 2017 р. ці особи належали до категорії осіб, які могли бути застраховані на добровільних засадах. На нашу думку, віднесення їх до кола осіб, які є застрахованими в силу закону, також є цілком обґрунтованим і відповідає завданням соціального страхування.

Варто зазначити, що підп. 3.8.1 п. 3.8 розд. III Класифікації організаційно-правових форм господарювання визначено, що підприємцем є фізична особа, яка є громадянином України, іноземним громадянином, особою без громадянства, що здійснює підприємницьку діяльність [5]. Тобто підприємцем є фізична особа – громадянин. Статус фізичної особи - підприємця – це юридичний статус, який засвідчує право особи на зайняття підприємницькою діяльністю, а саме: самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [6]. Водночас згідно з ч. 1 ст. 128 Господарського кодексу України громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи відповідно до ст. 58 цього Кодексу [7].

Ще однією категорією застрахованих осіб, яка у 2017 р. перейшла від статусу тих, хто мав можливість добровільно застрахуватись, до тих, хто вважається застрахованим в обов'язковому порядку, є особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність. Тлумачення поняття «незалежна професійна діяльність» міститься у підп. 14.1.226 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу [8].

Згідно з підп. 4 п. 6.7 розд. VI Порядку обліку платників податків і зборів, якщо фізична особа зареєстрована як підприємець та при цьому така особа провадить незалежну професійну діяльність, така фізична особа обліковується у контролюючих органах як фізична особа – підприємець з ознакою провадження незалежної професійної діяльності [9].

Варто зазначити, що разом із фізичними особами-підприємцями особи, які займаються професійною діяльністю належать до категорії самозайнятих осіб, а тому мають схожий правовий статус як суб'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

За змінами 2017 р. до категорії осіб, які підлягають обов'язковому державному соціальному страхуванню, перейшли також члени фермерських господарств. Стаття 1 Закону України «Про фермерське господарство» зазначає, це фермерське господарство це форма підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку, а також реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/ або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону. Членами фермерського господарства, відповідно до ст. 3 Закону, можуть бути подружжя, їх батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї, родичі, які об'єдналися для спільного ведення фермерського господарства, визнають і дотримуються положень Статуту фермерського господарства. Членами фермерського господарства не можуть бути особи, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом) [10].

Кодекс законів про працю (далі – КЗпП) у ст. 3 зазначає, що особливості праці членів фермерських господарств визначаються законодавством та їх статутами. При цьому гарантії щодо зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді, осіб з інвалідністю надаються в порядку, передбаченому законодавством про працю [11]. До того ж ст. 27 Закону України «Про фермерське господарство» зазначає, що трудові відносини у фермерському господарстві базуються на основі праці його членів. Із цього можна зробити висновок, що по суті

члени фермерських господарств перебувають у трудових правовідносинах. До аналогічного висновку доходить й В. В. Єрмоєнко, який вважає, що коли КЗпП України вказує, що трудові правовідносини «визначаються законодавством та їх статутами», то в цих випадках підставою виникнення трудових правовідносин у членів сільськогосподарських утворень може бути фактичний склад [12, с. 47]. Тому, на нашу думку, включення зазначених осіб до категорії тих, хто є застрахованими в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, є цілком обґрунтованим, адже соціальне страхування й виникло для захисту працюючого населення.

Категорією застрахованих осіб є також учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, докторанти, аспіранти, які залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок, а також у період проходження виробничої практики (стажування) або виконання робіт на підприємствах. Варто зазначити, що відповідно до ст. 53 Закону України «Про освіту» та ст. 62 Закону України «Про вищу освіту» особи, які навчаються, мають право на безпечні і нешкідливі умови навчання та праці. Гарантією реалізації цього права є включення зазначених суб'єктів до коло осіб, які є застрахованими у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. На наш погляд, з метою узгодження положень законодавства доцільно доповнити ст. 53 Закону України «Про освіту» [13] та ст. 62 Закону України «Про вищу освіту» [14] положенням про те, що відповідні особи мають право на соціальне забезпечення в разі заподіяння шкоди життю та здоров'ю нещасним випадком, який стався при залученні цих осіб до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; а також у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах.

Продовжуючи дослідження, зазначимо, що ст. 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» до застрахованих осіб відносить також осіб, які утримуються у виправних закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами.

Згідно зі ст. 51 Кримінального кодексу до осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані деякі види покарань, які пов'язані з обмеженням або позбавленням волі засудженого, зокрема, це безпосередньо обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі [15]. Стаття 11 Кримінально-виконавчого кодексу включає до установ виконання покарань: арештні доми, кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (виховні колонії), а також слідчі ізолятори [16]. Кримінально-виконавчі установи поділяються на кримінально-виконавчі установи відкритого типу (виправні центри) і кримінально-виконавчі установи закритого типу (виправні колонії). Отже, можна зробити висновок, що до виправних закладів належать кримінально-виконавчі установи відкритого і закритого типу. Проте згадування в Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» цих установ як виправних закладів не відповідає змісту цих понять, передбачених Кримінально-виконавчим кодексом. Як слушно зауважує М. І. Панов, використання понять, які стосуються суміжних галузей знань, не повинно мати довільний характер. Тому, зазначає вчений, та або інша наука повинна, користуючись цими поняттями, виходити з того змісту, який вкладався в ці поняття відповідною наукою [17, с. 197]. Отже, на наш погляд, доцільно у ст. 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» слова «утримуються у виправних закладах» замінити на такі, що відповідають сучасному змісту Кримінально-виконавчого кодексу, а саме – «утримуються у кримінально-виконавчих установах».

Варто зазначити, що покарання у виді обмеження волі полягає в утриманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду із обов'язковим залученням засудженого до праці [15]. Позбавлення волі полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу. При цьому виді покарання залучення засудженого до праці не є обов'язковим.

Порядок залучення засуджених осіб до праці визначається Кримінально-виконавчим кодексом України та Правилами внутрішнього розпорядку установ виконання покарань [18].

Відповідно до ст. 60 Кримінально-виконавчого кодексу засуджені до обмеження волі залучаються до праці: 1) на виробництві виправних центрів; або 2) на договірній основі на підприємствах, в установах чи організаціях усіх форм власності за умови забезпечення належного нагляду за їхньою поведінкою. При цьому, як зазначає Кодекс, виконання роботи засудженими до обмеження волі регулюється законодавством про працю, за винятком правил прийняття на роботу, звільнення з роботи, переведення на іншу роботу. Саме це, на нашу думку, і обумовлює той факт, що вони підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, що у свою чергу, знаходить відображення в п. 3 ч. 1 ст. 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який закріплює зазначених осіб як застрахованих.

Згідно зі ст. 118 Кримінально-виконавчого кодексу засуджені до позбавлення волі мають право працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії. Ці особи залучаються до оплачуваної праці, як правило, на підприємствах, у майстернях колоній, а також на державних або інших форм власності підприємствах за умови забезпечення їх належної охорони та ізоляції [16]. Вважаємо, що ці суб'єкти також підпадають під захист загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання та мають право на відповідні страхові виплати в разі настання страхового випадку.

На нашу думку, до застрахованих осіб також повинні бути віднесені особи, які відбувають покарання у вигляді громадських робіт. На обґрунтування своєї позиції наведемо положення ч. 3 ст. 39 Кримінально-виконавчого кодексу України, згідно з якою у разі ушкодження здоров'я під час виконання громадських робіт відшкодування шкоди засудженим особам здійснюється відповідно до законодавства про страхування від нещасного випадку. Аналогічне положення міститься в п. 6.8 розділу II Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань [19]. Вважаємо, що це дає підстави включити зазначених осіб до кола суб'єктів, передбачених ст. 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Добровільно від нещасного випадку можуть застрахуватися члени особистого селянського господарства (далі – ОСГ), якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхуванню від нещасного випадку на інших підставах.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» ОСГ – це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально чи особами, що перебувають у сімейних (родинних) відносинах і проживають спільно, з метою задоволення власних потреб шляхом виробництва, переробки та споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків, а також надання послуг з використанням майна ОСГ, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму [20]. Чинним законодавством не передбачено конкретного порядку реєстрації ОСГ, а також відсутній відповідний порядок реєстрації членів ОСГ. Отже, якщо особа (або члени її сім'ї) має у власності або у користуванні земельну ділянку з цільовим призначенням «для ведення особистого селянського господарства», то вона вважається членом ОСГ.

Варто зазначити, що ст. 8 цього Закону вказує, що члени ОСГ є особами, які забезпечують себе роботою самостійно і відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» належать до зайнятого населення за умови, що робота в цьому господарстві для них є основною, хоча в самому Законі України «Про зайнятість населення» нічого не говориться відносно того, що така робота повинна бути основною для того, аби ці особи набули статусу зайнятого населення [21]. Вважаємо, що така неузгодженість між зазначеними законами має бути усунута.

Щодо доцільності віднесення зазначених осіб до категорії тих, хто повинен бути в обов'язковому порядку застрахований у системі соціального страхування від нещасного випадку на виробництві, зазначимо таке. Члени ОСГ зазнають тих же самих небезпек, що і члени фермерських господарств, тобто за об'єктом страхування ризик заподіяння шкоди матеріальним інтересам цих осіб внаслідок нещасного випадку є тотожний [22, с. 530]. А отже, якщо законодавець включив до кола застрахованих в обов'язковому порядку членів фермерських господарств, то цілком зрозумілим було б включити туди й членів особистих селянських господарств. Проте це не зовсім так, оскільки, як вже було зазначено, члени ОСГ набувають відповідного статусу внаслідок одного тільки факту наявності у власності або у користуванні відповідної земельної ділянки для ведення ОСГ, а обставина стосовно того, чи займається ця особа господарською діяльністю чи ні, не впливає на її правовий статус. Із цього можна зробити висновок, що особа є членом ОСГ незалежно від провадження господарської діяльності. А отже, наявність соціального ризику у цієї особи залежить від її волі, а тому цілком обґрунтованим є позиція законодавця, який пов'язує можливість бути застрахованими в системі соціального страхування від нещасного випадку на виробництві з волевиявленням цих осіб.

Висновки. Підсумовуючі дане дослідження зазначимо, що застрахованою особою в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування слід вважати фізичну особу, яка відповідно до законодавства підлягає державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання в обов'язковому порядку або на засадах добровільної участі незалежно від факту оплати страхових внесків страхувальником. Також вважаємо доцільним включити осіб, які відбувають покарання у вигляді громадських робіт, до кола застрахованих осіб, передбачених ст. 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV. *Урядовий кур'єр: Орієнтир*. 1999. № 45.
2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій : Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2148-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 40–41. Ст. 383.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
5. Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. № 59 та скасування нормативних документів : Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 травня 2004 № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097609-04>
6. Статус фізичної особи - підприємця: проблеми застосування законодавства : Роз'яснення Міністерства України від 14 січня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-11>

7. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
8. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13/14. Ст. 112.
9. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів : Наказ Міністерства фінансів України від 9 грудня 2011 р. №1588. *Офіційний вісник України*. 2012. № 1.
10. Про фермерське господарство : Закон України від 19 червня 2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
11. Кодекс законів про працю України : Закон від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
12. Єрмоєнко В. В. Підстави виникнення індивідуальних трудових відносин з членами фермерських господарств й інших сільських господарств та кооперативів. *Право та інновації*. 2017. № 2(18) С. 46–54.
13. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Офіційний вісник України*. 2017. № 78.
14. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 63.
15. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
16. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
17. Панов М. І. Вибрані наукові праці з проблем правознавства. Київ : Ін Юре, 2010. 812 с.
18. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : наказ М-ва юстиції України від 28 серпня 2018 р. № 2823/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18>
19. Про затвердження Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань : Наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань, Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2003 р. № 270/1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0016-04>
20. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 травня 2003 р. №742-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>
21. Про зайнятість населення : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
22. Соловійов О. В. Об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації прав людини у сфері праці і соціального забезпечення* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 8–9 жовт. 2010 р.). Харків : Кроссрод, 2010. С. 526–531.

REFERENCES:

1. Law of Ukraine On compulsory state social insurance. (1999, September 23). *Uriadovyi kurier: Oriientyr*, 45 [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine On the collection and accounting of a single contribution to the obligatory state social insurance. (2010, July 8). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> [in Ukrainian].
3. Law of Ukraine On amendments to some legislative acts of Ukraine on increasing pensions: (2017, October 3). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 40–41, 383 [in Ukrainian].
4. Civil Code of Ukraine. (2003, January 16). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
5. *On approval of national standards of Ukraine, state classifiers of Ukraine, national changes to interstate standards, amendments to the order of Derzhspozhyvstandart of Ukraine of March 31, 2004 № 59 and cancellation of normative documents*. (2004). Order of the State Committee of Ukraine for Technical Regulation and Consumer Policy from 28th May 2004 № 97. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097609-04> [in Ukrainian].
6. Status of a natural person - entrepreneur: problems of application of the legislation. (2011). Explanation of the Ministry of Justice of Ukraine from 14th January 2011. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-11> [in Ukrainian].
7. Commercial Code of Ukraine. (2003, January 16). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 13/14, 112 [in Ukrainian].
9. *On approval of the Procedure for accounting of taxpayers and fees*. (2011). Order of the Ministry of Finance of Ukraine from 9th December 2011 №1588. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 1 [in Ukrainian].
10. On farming: Law of Ukraine. (2003, June 19). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15> [in Ukrainian].
11. Code of Labor Laws of Ukraine. (1971, December 10). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> [in Ukrainian].
12. Ieromenko, V. V. (2017). Grounds for individual labor relations with members of farms and other farms and cooperatives. *Pravo ta innovatsii*, 2(18), 46–54 [in Ukrainian].
13. On education: Law of Ukraine. (2017, September 5). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 78. [in Ukrainian].

14. Law of Ukraine On higher education. (2014, July 1). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy*, № 63 [in Ukrainian].
15. Criminal Code of Ukraine. (2001, April 5). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].
16. Criminal Enforcement Code of Ukraine. (2003, July 11). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> [in Ukrainian].
17. Panov, M. I. (2010). Selected scientific works on the problems of jurisprudence. Kyiv: In Yure [in Ukrainian].
18. *On approval of the Rules of Procedure of penitentiary institutions*. (2018). Order of the Ministry of Justice of Ukraine from 28th August 2018 № 2823/5. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18> [in Ukrainian].
19. *On approval of the Instruction on the procedure for execution of non-custodial sentences and control over persons sentenced to the following sentences*. (2003). Order of the State Department of Ukraine for Execution of Sentences, Ministry of Internal Affairs of Ukraine from 19th December 2003 № 270/1560. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0016-04> [in Ukrainian].
20. Law of Ukraine On personal peasant economy. (2003, May 15). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15-04> [in Ukrainian].
21. Law of Ukraine On employment. (2012, July 5). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> [in Ukrainian].
22. Soloviov, O. V. (2010). Object of compulsory state social insurance against accidents at work and occupational diseases. *Teoretychni ta praktychni problemy realizatsii prav liudyny u sferi pratsi i sotsialnoho zabezpechennia : materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 8–9 zhovt. 2010 r.)*, 526–531 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 14.12.2019